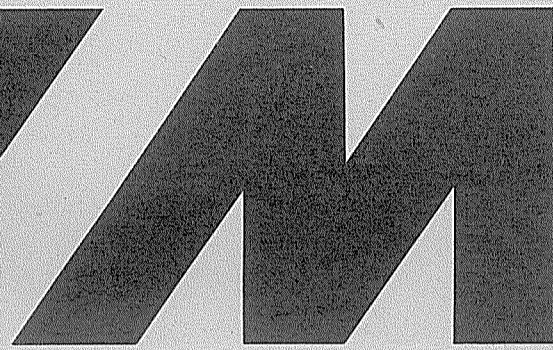

KÖRVONALAK

SZÓCS GÉZA

A baden-badeni kísértetek

Baden-Baden már a római kortól kezdve nevezetes fürdőiről, de nevét csak a legújabb korban sokszorozták meg, s lehet, hogy a névnek ez a megkettőzése is szerepet játszott abban, hogy a város úgy érezte: a világhíres Friedrich-fürdő mellett ideje megnyitni még egy nagyfürdőt. Tény annyi, hogy az egykori Augusta-fürdőt is belepítve, néhány éve fölavatták az azóta nemkevesbé világhírvé vált Caracalla-thermákat is; úgyhogy most már nemcsak egyetlen történelmi hangulatú, pazarul dekorált épületkomplexumban lehet fürdőzni, hanem egy modern, rafinált vízi technikával ellátott új palotában is — vagy ennek földetlen, melegvízű, szabadtéri medencéiben —, és a vendég a fürdőzésnek nemcsak kifinomult szertartásait, hanem, mondhatni, egyenesen művészetét is élvezheti, a római fürdőtől az ír fürdőig. A gőzfürdők, különböző hatóanyagú és hőmérsékletű vizek, valamint az elfáradt szervezet megmozgatásának és újjáélesztésének annyi és olyan árnyalata, technikája és minősége nyugtató le az embert, hogy mire kilép az utcára, már-már beavatottnak érzi magát.

Baden-Baden megnyugtató és egyben föl-kavaró város. Megnyugtató, mert a látogató két szemével győződhet meg róla: igenis, létezik még ilyen város a földön — a valóságban is, nemcsak regényekben vagy filmekben: ilyen gazdag, ilyen szépséges, ilyen ékszerhez hasonló. De föl is kavarja ugyanakkor az embert Baden-Baden: miért nem lehet ilyen az egész világ, miért csak eldugott sarkaiban találni hasonló helyeket, miért nem nyaralás az egész élet, melyet az önként vállalt és tartalmas és elégtétellel teli munka tölthetne meg, mint azét az ismeretlen baden-badeni koncertmesterét, aki oly elmélyülten, annyi hittelt és érzékenységgel játssza zenekara élén a múlt század elején húsz évesen elhunyt fiatal spanyol zseni, Arriaga egyetlen szimfóniáját a városka közepén álló Kurhausban. A Kurhaust nagyjából ugyanakkor tervezte építész, Friedrich Weinbrenner, mint Arriaga a maga szimfóniáját. Az épület, múlt században megálmodott csöndes eleganciájával, estefele, mikor fényei kigyúlnak, olyan a korzó-sétányon, mint egy szárazra került, titokzatos óceánjáró hajó, Fellini valamely filmjéből vagy Cortazar egy regényéből. A korzóra kitett fehér székeken nyári napokon fehér öltönyös urak és nagykalapos hölgyek üldögélnek, séta közben meg-megpihenve egy keveset. Így ősz végén és estefele azonban csak a kísértetek kucorognak a napozószékeken: Turgenyevé például, vagy Dosztojevszkijé, vagy Bénazeté. Talán azért épp az övéké, mert egyiküknek sincs szobra kedves városukban — s valahol mégiscsak meg kell húzódnuk, ha visszajárnak ide.

Turgenyev egykori házának kapuján, a Frembergerstraße 47 szám alatt, ugyan ott a felírás, hogy Villa Turgeniew — mellette azonban ott a figyelmeztető tábla is, hogy magánház, és belépni oda tilos. Vajon mit gondol erről a ház egykori urának kísértete? Vagy a Dosztojevszkijé, aki a Gernsbacherstraße 13 szám alatti, táblával ma már nem jelölt fogadó szobáiba szeretne még egyszer, több mint száz év után, visszatérni?

Bénazet bankár nevét ma már kevesen ismerik, pedig ő volt az a mecénás, akinek köszönhetően a múlt század első felében Baden-Baden Európa és a világ előkelőségeinek kedvenc fürdő- és mulatóvárosává lett. A Kurhaust ő építette, s nyomában Baden-Baden a világ löversenysportjának egyik fővárosa.

A löversenyter felé menet, a golf- és tenispályák mentén, követve a tisztavízű Oos szép, de nem hivalkodó kövekkel kirakott medrét, az emberen valószínűtlen érzés vesz erőt, ugyanis november közepén túl vagyunk már, s mégis virágzó bokrok mellett vezet el az út a verőfényben. Az ugyan ismert tény, hogy az almafa egész Németországban itt a környéken borul virágba leghamarabb — ez lévén a legmelegebb tartomány —, de hogy Mikulás előtt két-három héttel még virágozzék valami: ez azért még itt is meglepő, a különös nevű, különös alakú, különös színű és illatú növények e gazdag kertvárosában. A színek tobzódása a pasztell minden elképzelhető tónusában és árnyalatában, ugyancsak nem fokozza az emberben a valóságérzés érzését, mint ahogyan a rejtett kis udvarok mélyén meghúzódó kínai boltocskák, régi kuckók vagy szobrok sem.

Szökőkúttal különben tele a város; éjfélkor pedig, a badeni őgrófkastélyának udvarán, a mélységes csöndben, évszázadok óta ugyanaz a harang szólal meg. Innen talán még szebb a város; a németek, mint mindenhol, ahol kedvükre építhettek, itt is kiélték fékezhetetlen szenvedélyüket a tekervényes és szűk utcácskák, girbe-görbe lépcsősorok, erkélyek, teraszok, zárt tercskék és arkádok iránt, s a kastélyból mindez egyetlen pillantással átfogható. Vagy: az ember belép egy udvarra, s megpillant egy legalább százéves lovasszánt, s már nem is csodálkozik semmin, legfőnnebb gyönyörködik a várkastély falára futtatott növények vörösében. S hogy minden méregdrága? dehát ugyan milyen lenne? jó, hogy egyáltalán: van.

Külön méltányolja a látogató azt is, hogy a városatyák oly kevéssé konzervatívak — ami elég meglepő, épp Baden-Badenről lévén szó —, oly kevéssé, hogy még azt a két rozsdás vasháromszöget is műalkotásnak fogadták el, gondolom, cinkos szemhunyo-

TATÁR SÁNDOR

Amit még kívánhatok

Ablakpárkányodra fagyott mosolyomat
repassze le onnan a csönd, —
a belső jégverés,
— a felejtés fertőtlenítődödrös,
gyökérkefés szolgacsapata.
Felvert vadmadár-lélegzetem
tanulja meg mostmár
végeképp kerülni az erdőd...

A muslincarajként szétzavart sötétség
helyén; örököseként
kifényesedik az immár

mindig hideg reggel.

A dideregve bokázó
novemberi füvek alján,
a saját vérszomjára egyre
ráutaltabb dér karmai közt
végezze (be) a lányom.

Ahogy az örvény is lefelé...

Lépteid hangudvarába befogott
tehetetlen állat a magány
A magány ingoványában lépteid mellé
más meleg jelenlét

nem szegődik

Jól bőséggel sem tartható legyek
őszi tánca a magány
A magány őszi vacogás
a fal tűzrakással ellentétes

oldalán.

A magány hátrafordulás és üres utca
...Kanálisparaként kabátszárnyad
alamizsnáját követelő

állat a magány.

A magány sebezhető,
a magány oszthatatlan
a magány önmagát kézbesíti házhoz,
a magány győzni fog...

ritással, sőt meg is vásárolták a város részére, amit néhány éve egy amúgy nevesnek számító avantgard szobrász állított föl a parkban. Ebben a parkban még ezek a rideg, rozsdás vasak is emberivé szelődülnek.

A kiállítóteremben ezekben a napokban Magdalena Jetelova, egy fiatal cseh szobrász műtárgyai láthatók. Mindegyik súlyos, több mázsás faszerkezet, legfőbb erényük talán a formák nyersesége; mindegyik *emlékeztet valamire* — széthasadt csónakra, rosszul tervezett bitófára, gyalupadra — de egyik sem *valami*. A badeni őgrófkastély hajdani lovagvárának romjai — az is volt nekik, nemcsak kastélyuk — az egész városból láthatók egy hegyecsúcson. Az őgrófi család a magyar történelemből is ismerős, leginkább Badeni Lajos hadvezér révén; mikor ő tanulta a tudományt a vár falai között, az ősi sasfészket még lakták. A latinok terjeszkedését az Alpoknál megállító híres alemann ék egyik legfőbb erőssége, a badeni vár azonban végül nem kerülhette el sorsát: ma már csak baglyok és denevérek lakják a romokat, az egyik terembe persze azért beköltözött egy kávézó is. A vendég, miközben sörét iszogatja, elmorfondírozhat azon, hogy milyen nehéz napokat megélt kövek veszik körül, és az ablakból — hiszen az idő ragyogó — szépen, tisztán látszik a közelben a megmérgezett Rajna.

»A játékos«, Dosztojevszkij legismertebb kisregénye, Roulettenburgban játszódik, melyről az író csak annyit mond, hogy a Rajna mentén fekszik. Talán Wiesbadenről mintázta e városkát, talán Baden-Badenről, hiszen mindkét fürdőhelyen lakott és mindkét játékkaszinóban sokat veszített (a magyar költők, Ady Endre és József Attila, Monte Carlóban szokták volt elveszíteni pénzcsekkjüket).

A baden-badeni kaszinó — hol lehet máshol

— a Kurhausban van. Az ember megilletődve nézegeti a csillárokat: szóval itt, alattuk, ezeknél az asztaloknál merültek el a hazárd poklába a dosztojevszkiji hősök, a szerencsejátékos nagymamától a fiatal, szerelmes tanítóiig. »Kétféle játéktípus van, az egyik az úriasi, a másik a közönséges« — írja Dosztojevszkij; az úriember pusztán kíváncsi, haszonmentes érdeklődésből játszik, egyszóval szórakozásból. A közönséges stílust a nyereségvágy határozza meg, és úgy tűnt, ezen a novemberi estén, 1986-ban, inkább az utóbbi játékosok voltak többségben, legalábbis az arcokból ítélve. Az úriemberek bizonyára másutt voltak és a mi sorsunkat intézték; és ez, legalábbis mint remény, éppoly megnyugtató, mint két nap Baden-Badenben.

SAJGÓ APOR

Ők és mi = mi

Csak fellobbant és el is merült,
megült a hamutálban.

Utánam jönnek és várnak:
állnak keseredett létben.
Tétlen szemünkbe belenéznek
és éhes szívükbe be nem fogadnak.

Haladnak felénk, hangtalan.
Hangfalakon és kufárhatarokon túl
kondulnak vészharangok.

Értem is eljönnek naponta,
letelepednek bennem
és meg nem szólalnak;
vagy lökdösődnek és kiabálnak.
Eljönnek naponta,
hogy ne feledjem:
várnak.

